

BESZÁMOLÓK SZEMLÉK KÖZLEMÉNYEK

TÁJÉKOZTATÁSI MUNKA ÁLTALÁBAN

Az adat mint az információ szemantikai
alakjának alapvető építőköve

Minden emberi ismeretet a nyelv - szavak, mondatok - segítségével közlünk. A befogadó a közlésben megkülönböztet teljesen szükségtelen szavakat /ballaszt; redundancia/, olyan szavakat, amelyek érdemben és mondattanilag egészítik ki az összefüggéseket, valamint a közlés értelmét hordozó adatokat, azaz azokat az elemeket, amelyek azt reprezentálják, amit az ember az objektív realitásban mér, megmér és lemér.

Az adatokat különféleképpen elemezhetjük. Szám szerinti elemzésnél az adathalmazok egy vagy több adatot tartalmazhatnak: $A_1, A_1A_2, A_1A_2A_3 \dots A_n$. Jellege szerint az adat lehet mért objektum $A_1 = 0$ vagy mért tulajdonság $A_2 = T$. Az adatok kapcsolatát illetően egyszerű mellérendelést $A_2 = f/A_1$ és funkcionális összefüggést $A_2 = f/A_1$ különböztetünk meg. Ez utóbbival akkor van dolgunk, ha a közlésben legalább egy adat 0 és legalább egy T jellegű.

A fentiekből következik, hogy az izolált, összefüggés nélkül mellérendelt adatok nem információk, minthogy az információknak valamiféle szemantikai tartalmat kell hordoznia. Így a legkisebb értelmes információegység legalább kéttagú és mindig OT típusu. Ezt nevezzük alpinformációnak /AI/.

Általános modell:

O	T
O_1	T_1

Konkrét értékekkel behelyettesített modell:

Fém	Szin
réz	vörös

Az összetett információ /ÖI/ háromtagu és OTT típusu.

Általános modell:

O	T ₁	T ₂
O	T ₁₁	T ₂₁

Konkrét értékekkel behelyettesített modell:

Fém	Szin	Sűrűség
réz	vörös	8,9

A következő fokozat a komplex információ /KI/, amelynek legalább három tagunak és OOT típusunak kell lennie.

Általános modell:

O	T
O ₁	T ₁
O ₂	T ₂

Konkrét értékekkel behelyettesített modell:

Fém	Olvasztóberendezés
Cu	elektromos kemence
Al	elektromos kemence

Az eddig alkalmazott módszer - a faktográfiai strukturalizálás - folytatásaként egy három objektumu és három tulajdonságu faktográfiai fondra, az alábbi sémákat kapjuk:

Általános modell:

T	T ₁	T ₂	T ₃
O ↓			
O ₁	T ₁₁	T ₂₁	T ₃₁
O ₂	T ₁₂	T ₂₂	T ₃₂
O ₃	T ₁₃	T ₂₃	T ₃₃

Konkrét értékekkel behelyettesített modell:

Tulajdonságok: →	Sűrűség g/ccm-ben	Szin	Olvasztóberendezés
Fém: ↓			
Cu	8,9	vörös	elektromos kemence
Al	2,7	szürke	elektromos kemence
acél	7,8	-	konvertor

Az eddig elmondottak grafikususan is ábrázolhatók:

	egytagu forma	kéttagu forma	háromtagu forma				
Izo- lált ada- tok	A ₁ 0	A ₂ A ₃ 0 0	A ₄ A ₅ A ₆ 0 0 0				"Csak 0" ti- pus
nem infor- mációk	A ₇ •	A ₈ A ₉ • •	A ₁₀ A ₁₂ A ₁₃ • • •				"Csak T" ti- pus
Az in- formá- ciók terü- lete							"OT + valami" tipus

0 = objektum

• = tulajdonság

— = kapcsolat

A faktográfiai struktúra tehát lehetővé teszi, hogy az adatot az információ "atomjának", az AI-t és az OI-t "molekulájának", a KI-t pedig "molekulái heterogén keverékének" tartsuk.

Egy-egy információ információtartalmát abszolút értékben egyelőre nem tudjuk meghatározni, arra viszont lehetőségünk van, hogy a relatív információs érték /RIÉ/ fogalmával operáljunk, azaz két egymással összehasonlítható információ értékét meghatározott nézőpontból egzaktt módon értékeljük. Így pl. a három objektummal és három tulajdonsággal rendelkező faktográfiai fond konkrét értékekkel behelyettesített modelljét alapul véve, az egyes információk RIÉ-jét számos lényegi fontosságú szempontból /tulinformáltság, főlősleges tartalom, főlősleges terjedelem, adatféleségek, adathierarchia, fenomenológiai egyenlőség, elhallgatott predikátum, igazság, dezinformálás, ismert kvantifikátor, ismeretlen kvantifikátor, adatteljesség, bizonytalanság, egzaktság, adatstabilitás, standard-feltételek, meteorológiai nehézségek, szinonimák, homonimák, közlési technikák, zörej, döntési mérték, irodalomkutatósi problémák, relevancia, pertinencia, redundancia, individuális érthetőség, tömeges érthetőség stb./ értékeljük.

A kísérletnek elméleti jelentősége is van, minthogy az informatikai szakirodalom joggal panaszkodik: az informatika tudománnyá válását akadályozza, hogy alapvető fogalmának - az információnak - még nincs egzaktt meghatározása.

/Československá Informatika, 17.k. 4.sz. 1975.
p.99-103./

Futala Tibor